

Frank de Jong in actie

■ Ria van Dinteren & Frank de Jong

Interview met Frank de Jong

Voortbouwen op de wereld

Er wordt van alles georganiseerd op het gebied van leren en opleiden. Voor wetenschappers is er een enorme keuze uit gerenommeerde congressen waar onderzoekers uit de hele wereld elkaar ontmoeten en kennis uitwisselen. Over wat je daarvan leert en hoe nuttig het is om wereldwijd kennis en inzichten te delen, sprak ik met Frank de Jong, lector aan de Aeres Hogeschool Wageningen.

Dr. Frank de Jong is sinds 2006 lector bij de Educatieve faculteit van de Aeres Hogeschool in Wageningen. Sinds 2010 is hij master-director van de masteropleiding 'Leren en Innoveren'. Zijn wortels liggen, na het detailhandelsonderwijs en de sociale academie (arbeidsverhoudingen), in de leerpsychologie en experimentele psychologie. Hij promoveerde als doctor aan de Tilburg University.

De Jong onderzocht het zelfstandig leren als de interne regulatie van het leerproces. De Jong werkte bij verschillende universiteiten (Koninklijke Universiteit Brabant in Tilburg, Technische Universiteit Eindhoven, Radboud Universiteit Nijmegen en Wageningen Universiteit, bij de Politie (LSOP nu Politieacademie) en NS Opleidingen.

Het lijkt een sprookje: op verre bestemmingen zijn, leuke mensen ontmoeten en altijd leren. Hoe leuk is het eigenlijk?

"Het lijkt op een feestje, dat snap ik. Maar het is echt heel hard werken. Vaak zie ik niets van de plek zelf, tenzij ik een dag langer kan blijven. Ja, de eerlijkheid gebiedt te zeggen dat ik het ook een feestje vind: de ontmoetingen met vakgenoten, het sparren over het vak en het zelf bijdragen aan internationale

kennisontwikkeling is natuurlijk een unieke gebeurtenis."

Wat is je meest favoriete congres?

"Het zijn er meerdere. Maar als ik zou moeten kiezen dan zijn het deze:

- International Conference of the Learning Sciences (ICLS, tweejaarlijks);
- The International Conference on Computer-Supported Collaborative Learning (CSCL, tweejaarlijks);
- Knowledge Building Summer Institute;
- EAPRIL-conferentie (European Association for Practitioner Research on Improving Learning);
- EARLI-conferentie (European Association for Research on Learning and Instruction, tweejaarlijks);
- Annual meeting of the AERA (American Educational Research Association)."

Waarom deze congressen?

"Vooral de eerste drie thematische congressen geven mij het gevoel alsof ik thuis kom. Daar zijn mijn thema's en ik kom er mijn vakgenoten tegen. Mijn grote thema is *knowledge building* en dat is een wereldthema. De meeste congressen verplaatsen zich in de hele wereld. Dit jaar was ik in Toronto, maar met de toenemende vragen uit Azië is het soms ook in Singapore of Hongkong. CSCL vindt in 2019 plaats in Lyon, Frankrijk. Een bijzonder plekje heeft voor mij EAPRIL: die heb ik zelf mee opgericht. Praktijkgericht onderzoek met betrekking tot 'leren en het verbeteren van leren en ontwikkeling' staat daar centraal. Zowel in het onderwijs als in het bedrijfsleven. Mijn lectoraat, net als elk lectoraat, heeft natuurlijk van alles te maken met praktijkgericht onderzoek en het mijne dan ook nog met de verbinding tussen onderwijs en bedrijfsleven; individueel en collectief leren. EAPRIL is een middelgrote conferentie waar in co-creatie samen gekeken wordt naar actuele

onderzoeksthema's. Interactie tussen deelnemers krijgt veel ruimte. Er zijn ook meer academische conferenties, zoals de tweejaarlijkse EARLI, met als thema 'leren en instructie'. Deze genoemde congressen zijn internationaal, maar gericht op Europa en worden ook daar georganiseerd. Ik vind ze belangrijk omdat je als wetenschapper over de grenzen van je vak moet kijken. Het doel van de conferenties is je eigen professionalisering. En op de hoogte blijven van trends in het onderzoek naar onderwijs en leren. Aeres Hogeschool Wageningen gaat verder naar de jaarlijkse AERA annual meeting. Het is denk ik de grootste onderwijsonderzoekconferentie ter wereld. Er komen veertienduizend mensen voor op de been. Je komt daar allerlei facetten tegen van leren in het onderwijs en bedrijfsleven. Deze laatste is wel ondervetegenwoordigd, zeker in vergelijking met zoiets als de ATD-conferentie op het gebied van leren en ontwikkelen."

Waarop zijn de congressen gericht?

"De congressen die ik bezoek, zijn gericht op leren of onderwijs, waarbij ik vooral focus op mijn eigen onderwerp (kenniscreatie en transitie). Maar ik kijk zoals al gezegd ook over de schutting. Dat gaat handig, want vakgenoten presenteren hun onderzoekswerk en resultaten, *good practices*, theorieën, filosofieën, et cetera. Dit is meestal ook nieuw onderzoek dat nog niet gepubliceerd is. Dat is belangrijk voor het onderwijs, docenten en de studenten van Aeres Hogeschool Wageningen. (Onderwijs)filosofie heeft ook mijn aandacht op congressen. Ik kijk graag achter het waarom van de dingen en laat me daar graag op inspireren. Het helpt me in het bespiegelen van en verder denken over mijn eigen leertheoretische inzichten.

Wat brengen de congressen jou?

"Zelf presenteren vind ik, alhoewel spannend, ook gaaf omdat je dan feedback krijgt.

Hoe mooi is het om met internationale vakgenoten en praktijkmensen in gesprek te gaan en ervan te leren? Daar komt dan ook weer vaak nadere uitwisseling of zelfs (internationale) samenwerking uit voort. Soms zijn dat echt concrete onderzoeks-, ontwikkel of trainingsprojecten. Op dit moment heb ik bijvoorbeeld ook een promovendus in Montreal, een Erasmus+ Knowledge Alliance, waarin we met zes bedrijven en zes lerarenopleidingen internationaal werken aan de ontwikkeling van productief videogebruik door studenten. We kijken ook naar de samensmelting met kenniscreatedidactiek. Dit zijn concrete uitkomsten, die ik overhoud aan mijn internationale activiteiten en netwerk."

Wat heb je in de loop van de jaren opgestoken van deze bijeenkomsten?

"Vooral het netwerk. Wij zijn bijvoorbeeld lid van het Knowledge Building International Network (KBI) en het Knowledge Building Science Institute (KBSI). Binnen onze master 'Leren en Innoveren' (MLI) voor beroepsonderwijs en bedrijfsleven is dat belangrijk, omdat de didactiek in de MLI helemaal *knowledge building* is. Studenten gebruiken het Knowledge Forum dat door het KBI-netwerk voortdurend wordt doorontwikkeld. Onze masterstudenten 'Leren en innoveren' hebben daar veel aan. Ze worden vaardig in kennis creëren. Dit is een belangrijke competentie als *leader* in innoveren in hun praktijk. We nodigen ook mensen uit via Skype om in gesprek te gaan met onze studenten. Daarmee maken onze studenten rechtstreeks kennis met internationale wetenschappers en hun gedachtegoed."

Wat heb je kunnen toepassen in je eigen onderzoek?

"Een voorbeeldje: in het begin van mijn lectoraat 'Responsief onderwijs en transitie', is door ontmoetingen met specialisten op het gebied van ecologie en leren mijn blik

verbreed. Het gaat bij duurzaamheid niet alleen om grondstoffen, maar ook om de crisis in ons denken. Dat inzicht had ik eerder nog niet. Daarmee in aanraking komen, scherpte mijn gedachten. Ik dacht: denken leer je vooral op school. En dus werken we met goede onderwijsprogramma's ook mee aan duurzaam leren denken. De ecologische crisis is niet alleen een crisis in ons denken, maar ook in ons onderwijs. We moeten mensen anders leren denken, zodat er geen nieuwe ecologische problemen worden veroorzaakt. Daarmee geeft zo'n ontmoeting direct voor mij een reflectie op eigen bezigheden, met als gevolg dat mijn blik op leren en onderwijs doorontwikkelt. Bijvoorbeeld het project 'Regioleren', is het nu met, voor, van of in de regio? Ik ben erachter gekomen dat het gaat om samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven en onderzoek. En dat het dus veel meeromvattend is dan een gezamenlijk project in de plaats waar je toevallig wordt opgeleid. Ik ben een grote voorstander van geworden van die bredere samenwerking. Je zult partnerships moeten oprichten waarin je als bedrijf, school en onderzoek samen in, met en voor de praktijk onderzoekt, ontwikkelt en leert. Wat zeg ik, nieuwe inzichten en kennis samen creëert. Bijvoorbeeld het mestprobleem: leerlingen snappen bijvoorbeeld helemaal niet dat dit ook over hun gaat en dat dit ook duurzaamheid is. We zijn overigens wel uniek in die samenwerking. In Amerika heb je helemaal weinig beroepsonderwijs, die zijn jaloers op ons. Ook dat leer je van de internationale congressen: Je leert zien dat in Nederland het onderwijs mooie innovatieve niches, ontwikkelingen en praktijken heeft."

Welke sprekers zijn je bijgebleven en waarom?

"Er komen er gelijk twee in mij op: Bruner en Sternberg. Sternberg illustreerde vele jaren geleden op een congres zijn theorie over

praktische intelligentie met een prachtig praktijk voorbeeld. Op een school kusten de meiden met zeer veel lippenstift op de spiegel en lieten zo hun lipafdrukken achter. Overal rode monden op de spiegel en de conciërge kreeg het er maar moeilijk af. Verzoeken om het niet te doen en waarschuwingen hielpen niet. Vervolgens kwam het schoolhoofd met de volgende praktische oplossing: ze riep alle vrouwelijke leerlingen en de conciërge samen in de toiletruimte. Ze vroeg aan de conciërge om te laten zien hoe hij de spiegels schoonmaakt. Deze doopte zijn mop in de toiletpot en ging daarmee over de spiegel om de lipafdrukken te verwijderen. Het probleem was over, de vrouwelijke leerlingen lieten daarna geen lipstift lipafdrukken meer achter op de spiegels. Hoe je een moeilijk theoretisch concept zo praktisch kunt neerzetten en ook alle lachers op je hand krijgt, is mij altijd bijgebleven.

Carl Bereiter ook, maar dan om andere redenen. Hij kan hele wijze dingen zeggen. In zijn introductie, afgelopen augustus op het Knowledge Building Summer Institute in Toronto sprak hij over het verschil tussen *critical*, *analytical* en *design thinking* en de relatie met kenniscreatie en design thinking. Maar hij wijst er even fijntjes op dat het slechts middelen zijn, niet het doel. Het doel is de kenniscgrenzen van de gemeenschap, je werkcontext, de maatschappij, te verleggen en het begrip en de *knowhow* daar te vergroten en te verbeteren. Ook al is hij al tachtig, hij geeft me op mijn vakgebied toch nog steeds wijze inzichten. Ondanks de trends brengt hij alles weer terug naar de kern. Zoals design thinking geen doel, maar een middel is om een product of kennis te creëren en niets anders."

Wat is het voordeel van het wereldwijd delen van wetenschappelijke kennis?

"Wat ik merk als ik collega's meeneem bijvoorbeeld is dat het veel effectiever werkt om er te zijn en theoretische stromingen te

ervaren. Als je mensen iets vertelt over je vak, dan blijft het niet hangen. Maar als ze daar zijn en het doorleven, dan hebben ze in drie, vier dagen een enorm inzicht opgedaan en ideeën gevormd hoe ze dat kunnen gebruiken. Dan heeft het effect op het werk.

Onze eerstejaars MLI-studenten gaan altijd mee naar de EAPRIL-conferentie en presenteren ook al hun onderzoek-innovatie-idee. Ze hebben daar echt heel veel aan. Ze leren mensen kennen en het is laagdrempelig om experts aan te spreken. Daarnaast is het altijd een verrassing voor hen om te ontdekken dat er veel mensen bezig zijn met onderzoeksonderwerpen die met hun praktijkproblemen te maken hebben. Ze ontdekken ook dat die onderzoekers openstaan voor en graag met hen in gesprek willen. Het netwerken met de voorheen 'onbereikbare gedachtewereld' van onderzoek begint voor menig student al op de EAPRIL. Niet gek, want het delen van wetenschappelijke kennis is in die wetenschap een voorwaarde voor de kennisontwikkeling: je bouwt voort op elkaars inzichten en kennis. Of een inzicht, theorie, wel of niet werkt in de praktijk is daarbij erg belangrijk."

Welk congres zou je echt willen aanraden en waarom?

"Dat hangt af van wat mensen zoeken. Bij praktijkgericht onderzoek en het samenkomen van onderzoek en praktijk over leren en onderwijs geef ik voorkeur aan de EAPRIL-conferenties. Er zijn co-creatiesessies, onderwijs-bedrijfsleven en praktisch onderzoek. Ben je promovendus, dan is het belangrijk ook eens te presenteren op een wetenschappelijk congres (EARLI, AERA). Daar vind je als (toekomstige) wetenschapper netwerken over jouw onderwerp. Heel belangrijk. Ik zou zeggen: ga op zoek naar je eigen netwerk, gelinkt aan

jouw onderwerp. Er is wel een verschil of je zelf actief of passief meedoet aan een congres, dat is anders. Elk heeft zijn voor- en nadelen. Wil je echt aansluiten bij een netwerk, dan is mijn advies ook zelf te presenteren. Je hebt dan eerder verbinding met mensen omdat ze dan ook naar jou toekomen en je draagt direct bij aan de community. Een (onderzoeks)congres is halen en brengen!"

Zijn er nog toekomstwensen?

"Binnen Europa slagen we er maar niet in om onderzoek naar leren en ontwikkelen binnen het onderwijs en bedrijfsleven bij elkaar te brengen. Dat is jammer, want we hebben eenzelfde doel: het ondersteunen en bevorderen van het leren en ontwikkelen van mensen. Je zou een veel sterker format in Europa neer kunnen zetten. Waardoor het niet lukt is onduidelijk. Mijn EAPRIL-ervaring is dat beide groepen identiteitsbehoeften hebben. Daarom wilde men eerst aparte subcongressen. Ze zijn ook bang dat de een de ander gaat *overrulen*. Men beseft onvoldoende dat het beroepsonderwijs en het hoger onderwijs met name voor het bedrijfsleven opleidt. Het gekke is dat wel onderwijsmensen naar congressen voor het bedrijfsleven komen, maar andersom (naar onderwijs) komt maar mondjesmaat op gang. Gelukkig zijn er wel die over die grenzen heen kunnen en zich door beide laten inspireren. Zo is op de EAPRIL nu het bedrijfscongres geïntegreerd als *stream* in het congres. Jammer genoeg had dat wel tot gevolg dat bestaande hrd-organisaties zich weer min of meer terugtrokken. Het heeft tijd nodig denk ik, want de kansen zijn in Europa groter om beide gebieden bij elkaar te brengen en de rijkheid van elkaars werelden te ervaren en te gebruiken." ■

Ria van Dinteren, hoofdredacteur TvOO